

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån till främjande av bostadsproduktionen; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller följande:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 312—313, anmälde jag en den 1 december 1925 dagtecknad skrivelse från statens byggnadsbyrå. I anslutning till innehållet i denna skrivelse uttalade jag den uppfattningen, att staten under nästkommande budgetår borde lämna ytterligare ekonomiskt stöd för främjande av bostadsproduktionen. Medel för ändamålet syntes, liksom skett under de närmast föregående åren, böra beredas genom ökning av statens bostadslånefond med belopp, som finge disponeras såsom lån ur rusdrycksmedelsfonden. Av skäl som byggnadsbyrån anfört kunde emellertid det

belopp, som för budgetåret 1926—1927 finge anses erforderligt till bostadslån under år 1927, icke för det dåvarande beräknas. Jag förutsatte därför, att jag, när byggnadsbyrån inkommit med en bebadad framställning härom, skulle bliva i tillfälle att förelägga Kungl. Maj:t förslag till proposition i ämnet.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga ifrågavarande spørsmål.

Statens byggnadsbyrå har den 9 februari 1926 avgivit den tidigare bebadade framställningen i ämnet. Innan jag övergår till att i samband med de olika frågorna redogöra för innehållet i denna framställning, får jag i kort-het erinra om de senare årens statsåtgärder på området.

1920—1924
årens statsåtgärder. I 1922 års bostadsproposition (nr 228, sid. 2) lämnades en sammanfattande översikt över de åtgärder, som från statens sida vidtagits under åren 1920 och 1921 för att genom direkt ekonomiskt stöd främja bostadsproduktionen. Motsvarande redogörelser för de tre följande åren hava lämnats i propositionerna i ämnet för åren 1923 (nr 62, sid. 2), 1924 (nr 68, sid. 2) och 1925 (nr 202, sid. 2).

Till dessa redogörelser tillåter jag mig nu hänvisa.

1925 års
riksdagsbe-
slut och
kungörelse.

År 1925 medgav riksdagen (skrivelse nr 277) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 och i ämnet väckta motioner, att för beredande av lån ur statens bostadslånefond finge av angivna medel disponeras dels för år 1925 8,000,000 kronor och dels, i den mån medlen därtill försloge, för år 1926 likaledes 8,000,000 kronor. Det för år 1925 anvisade beloppet finge utgå såsom lån ur statsverkets fond av rusdrycksmedel. För beredande av 1926 års bostadslån finge, inom den angivna maximigränsen av högst 8,000,000 kronor, disponeras dels räntor och amorteringar till bostadslånefonden för år 1925 och dels, såsom lån, rusdrycksmedelsfondens tillgångar den 30 juni 1925, efter avdrag av det för 1925 års utlåning avsedda beloppet jämte ytterligare 2,000,000 kronor, vilket sistnämnda belopp skulle reserveras för andra ändamål. Det för år 1926 faktiskt disponibla lånebeloppet beräknades enligt dessa grunder komma att uppgå till 2,800,000 kronor men förutsattes kunna bliva något större. Jag återkommer strax till frågan om detta belopp, som numera visat sig bliva större än som beräknats.

Erinras må, att bostadslånefonden genom beslut av 1924 års riksdag bringats upp till ett sammanlagt belopp av 55,500,000 kronor. Genom nu berörda beslut, avseende åren 1925 och 1926, ökades det utlåningsbara beloppet med ytterligare en summa, vilken uppskattades till sammanlagt minst 10,800,000 kronor men som dock högst finge uppgå till 16,000,000 kronor. Häri inginge cirka 1,500,000 kronor till bostadslånefonden inflytande räntemedel, vilka emellertid vore att anse såsom en bostadslånefondens skuld till rusdrycksmedelsfonden, ävensom ett helt ringa belopp till bostadslånefonden inflytande amorteringar.

Med avseende å dessa för åren 1925 och 1926 disponibla lånemedel hava bestämmelser meddelats i *kungörelse angående lån ur statens bostadslånefond*

den 26 juni 1925 (nr 296). Bestämmelserna ansluta sig med vissa undantag, som strax skola beröras, väsentligen till föreskrifterna i motsvarande kungörelse för år 1924 (nr 262), för vilkas huvudsakliga innehåll lämnades en sammanfattande redogörelse i 1925 års proposition (nr 202, sid. 2). Jag får nu hänvisa till denna.

En avvikelse från 1924 års föreskrifter föranleddes därav, att enligt 1925 års riksdagsbeslut medel på en gång ställdes till förfogande för tvenne kalenderår. Jag får anledning att senare återkomma härtill men vill i detta sammanhang endast nämna, att ansökningstiden i fråga om 1925 års låne-medel sattes till den 1 november 1925 och för 1926 års medel till den 1 februari 1926. Beträffande skälet varför ansökningstiderna för de båda årens lån förlades så nära varandra må hänvisas till vad härutinnan anfördes i 1925 års bostadsproposition (nr 202, sid. 20). Det gällde att söka förmedla övergången till en sådan anordning, att vederbörande granskning hos statens byggnadsbyrå av byggnadsritningar m. m., vilken ofta till men för granskningens effektivitet och syfte kommit att ske i efterhand, skulle kunna äga rum på förhand, innan byggnadsarbetet påbörjats.

I föregående kungörelser hade föreskrivits, att vederbörande byggnadsföretag skulle vara påbörjat tidigast vid ingången av det kalenderår, för vilket lånemedlen vore disponibla, för så vitt icke Kungl. Maj:t medgåve undantag. I 1925 års kungörelse meddelades liknande föreskrifter beträffande 1925 års medel. Beträffande 1926 års medel åter föreskrevs i anslutning till nyss berörda önskemål, att vederbörande byggnadsföretag under inga förhållanden finge vara påbörjat före den 1 januari 1926.

Lån ur statens bostadslånefond kunde förr utlämnas allenast till kommun eller under förmedling av kommun, som jämväl i senare fallet hade att ikläda sig fullt betalningsansvar för lånet. I 1925 års kungörelse föreskrives emellertid, att lån till annan än kommun visserligen skall utgå genom särskild låneförmedlare men att såsom förmedlare må fungera icke blott kommun utan också bolag, förening eller stiftelse, som Kungl. Maj:t därtill lämnar tillstånd.

I övrigt må erinras om några av de viktigare föreskrifterna, vilka i huvudsak i oförändrat skick bibehållits från tidigare kungörelser.

Lån må ej, med mindre Kungl. Maj:t på synnerliga skäl lämnar tillstånd därtill, utgå för större lägenheter än om tre rum och kök eller, där fråga är om egnahemsbyggnad innehållande allenast *en* lägenhet, om fyra rum och kök.

Lån må ej överstiga femtio procent av byggnadskostnaden, tomtkostnaden däri ej inberäknad, och får utgå med högst åttatusen kronor för lägenhet.

Låneförmedlare må ej av låntagare betinga sig strängare lånevillkor, än som gälla i fråga om förmedlarens förbindelse mot staten. Härutinnan göres dock beträffande enskilda låneförmedlare undantag för de bidrag till förvaltningskostnader och till täckande av förluster, som förmedlaren efter Kungl. Maj:ts medgivande må kunna betinga sig av låntagaren. I intet fall må låneförmedlare av företagaren mottaga sådan säkerhet för lånet, att denne

förhindras att i skäligen omfattning för byggnadsföretaget upptaga annat byggnadslån med förmånsrätt framför förmedlarens fordran.

Lån löper utan ränta och amortering till utgången av det kalenderår, då det utlämnats eller, där det lyftats i skilda delar, den sista delen utlämnats. För tiden därefter löper lånet såsom amorteringslån. Amorteringen jämte fem procent ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en annuitet av tillhoppa sex och en halv procent.

Ansökningar om lån ställas till Kungl. Maj:t och ingivas hos statens byggnadsbyrå, som har att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till fördelning av lånemedlen.

Användningen av 1925 års lånemedel.

Under erinran att särskild redogörelse för användningen av tillgängliga medel för beredande av lån ur statens bostadslånefond m. m. för vart och ett av åren 1920—1924 varit fogad till bostadspropositionen det nästföljande året (1921 nr 357 sid. 6, 1922 nr 228 sid. 4, 1923 nr 62 sid. 3, 1924 nr 68 sid. 3, 1925 nr 202 sid. 4), övergår jag nu till en redogörelse för dispositionen av 1925 års lånemedel.

Vid ansökningstidens utgång den 1 november 1925 förelågo ansökningar från följande antal låneförmedlare och till följande belopp, nämligen:

24 städer	11,567,608: —	kronor
7 köpingar	464,250: —	»
16 municipalsamhällen och landskommuner	727,210: —	»
2 enskilda låneförmedlare	715,000: —	»

eller tillhoppa 13,474,068: — kronor

Nämnas må, att Kungl. Maj:t efter ansökan och på förslag av byggnadsbyrån redan den 2 oktober 1925 beviljat staden Kristianstad ett lån å 97,000 kronor. Detta belopp är emellertid inräknat i den nyss angivna summan.

I skrivelse den 20 november 1925 framlade byggnadsbyrån förslag till fördelning av de disponibla lånemedlen, vilka utgjordes av för året anvisade 8,000,000 kronor jämte uppkommen besparing av cirka 279,900 kronor eller, efter avdrag av det staden Kristianstad tidigare beviljade lånet, sammanlagt 8,182,900 kronor.

Med hänsyn därtill, att såsom förut nämnts det för år 1926 anvisade beloppet icke med visshet kunnat uppskattas till mera än cirka 2,800,000 kronor och sålunda kunde komma att avsevärt understiga medgivet maximum av 8,000,000 kronor, hade i 1925 års bostadsproposition förutsatts att 1925 års lånemedel i viss utsträckning skulle kunna reserveras för att tillgodose lånebehovet år 1926. I skrivelsen anmälde nu byggnadsbyrån, att byrån hos statskontoret inhämtat uppgift om det belopp, vilket dåmera, när rusdrycksmedelsfondens faktiska tillgångar den 30 juni 1925 läte sig beräkna, kunde väntas bli disponibelt för år 1926 enligt de av riksdagen angivna grunderna. Enligt uppgift från statskontoret beräknades beloppet för år

1926 komma att uppgå till 6,900,000 kronor och alltså icke oväsentligt överstiga det tidigare uppskattade beloppet.

Med hänsyn härtill och till det för år 1925 sökta beloppets storlek, hade byggnadsbyrån därför i fördelningsförslaget upptagit hela det för år 1925 disponibla beloppet.

Rörande de grundsatser, som i övrigt varit vägledande vid förslagens upprättande, anförde byrån följande.

Vid prövningen av ansökningarna och uppgörandet av förslag till fördelning av tillgängliga lånemedel hava jämlikt berörda kungörelse den 26 juni 1925 hänsyn i främsta rummet tagits till inom respektive kommun förefintlig bostadsbrist, och kännedom härom har vunnits icke blott genom ansökningshandlingarna utan även genom från socialstyrelsen inhämtade upplysningar. På grund av den i § 2 av förenämnda kungörelse givna föreskriften, att lånen skola så fördelas, att därigenom särskilt främjas företag av direkt allmännyttig natur eller med anordningar, som avsåge att bereda den boende äganderätt eller annan stadigvarande rätt till bostaden, har vid förslagets uppgörande i första hand lån föreslagits åt halvkommunala företag, egnahemsföretag och kooperativa bostadsföretag. I likhet med vad som tillämpats under föregående år, har såsom » eget hem » ansetts sådan byggnad, som utom bostad för ägaren, innehåller ytterligare en lägenhet, avsedd för uthyrning. Byggnad, innehållande tre eller flera lägenheter, ävensom sådan mindre byggnad, i vilken ägaren icke skall hava sin bostad, har betraktats såsom hyreshus.

I överensstämmelse med de principer, som tillämpats vid fördelningen av närmast föregående årens lånemedel har byggnadsbyrån vid fördelningen av 1925 års medel med hänsyn till nu rådande lägre byggnadskostnad icke ansett, att lån bör utgå med den fastställda högsta procenten av byggnadskostnaden, utan att lånesumman i regel bör kunna begränsas till omkring 35 % av nämnda kostnad.

Vid ansökningarnas bedömande har byrån även haft sin uppmärksamhet fast därpå, att icke sådana omständigheter varit för handen, att genom understödjande av byggnadsverksamheten inom en kommun en av förhållandena ej ovillkorligen påkallad inflyttning från landsbygden skulle befordras, varjämte byggnadsbyrån sökt att, i den mån sådant låtit sig göra, tillmötesgå framställningar från sådana kommuner, som under föregående år anhållit om lån men, oaktat de synts därav förtjänta, icke då kunnat på grund av anslagens otillräcklighet tilldelas sådant.

I huvudsaklig anslutning till byggnadsbyråns förslag beviljade Kungl. Maj:t genom brev den 27 november 1925 vissa kommuner lån ur statens bostadslånefond att, i enlighet med bestämmelserna i förenämnda kungörelse nr 296, utgå med högst angivna belopp, under förutsättning att vederbörande kommun, därest jämlikt bestämmelserna i § 74 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad, § 73 i förordningen av samma dag om kommunalstyrelse på landet eller § 30 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm så erfordrades, erhöle Kungl. Maj:ts tillstånd till lånets upptagande. I sistnämnda hänseende skulle vederbörande länsstyrelse tillse, att framställning i ämnet, jämte länsstyrelsens yttrande, skyndsamt och så vitt möjligt icke senare än den 31 januari 1926 inkomme till Kungl. Maj:t. Brevet innefattar tillika föreskrift om de slag av byggnads-

Kungl. Maj:ts
beslut an-
gående för-
delningen.

företag, till vilka lånen i huvudsak skulle utgå. Jag får här framlägga en förteckning över de sålunda beviljade lånen.

		Städer.		Kronor.
Borås	för av bostadsbolag uppförda hyreshus . . .	98,000		
	» enskilda egnahemsbyggnader	52,000		150,000
Eskilstuna	» av kooperativ förening uppförd byggnad samt enskilda egnahemsbyggnader			28,000
Eslöv	» enskilda egnahemsbyggnader			21,000
Gävle	» av bostadsbolag uppförd byggnad . . .	97,000		
	» enskilda egnahemsbyggnader	103,000		200,000
Göteborg	» av bostadsföreningar uppförda byggnader	199,800		
	» enskilda egnahemsbyggnader	298,200		498,000
Hälsingborg	» » »			534,000
Jönköping	» av bostadsförening och kooperativ förening uppförda byggnader	55,000		
	» enskilda egnahemsbyggnader	25,000		80,000
Kalmar	» av kooperativ förening uppfört hyreshus	16,800		
	» enskilda egnahemsbyggnader	33,200		50,000
Karlskrona	» enskilt hyreshus			8,400
Kristianstad	» enskilda egnahemsbyggnader			25,000
Landskrona	» » »			43,000
Lund	» » »			86,000
Malmö	» av bostadsföreningar och kooperativa föreningar uppförda byggnader	830,000		
	» enskilda egnahemsbyggnader	570,000		1,400,000
Mölndal	» » »			100,000
Norrköping	» av bostadsförening och kooperativ förening uppförda byggnader	290,500		
	» enskilda egnahemsbyggnader	47,500		338,000
Nyköping	» av bostadsförening och kooperativ förening uppförda byggnader	76,100		
	» enskilda egnahemsbyggnader	113,900		190,000
Ronneby	» » »			4,000
Stockholm	» av bostadsförening och kooperativa föreningar uppförda byggnader samt enskilda egnahemsbyggnader			3,054,000
Tranås	» enskilda egnahemsbyggnader			25,000
Trälleborg	» » »			32,000
Uppsala	för av bostadsföreningar uppförda byggnader	238,000		
	» enskilda egnahemsbyggnader	42,000		280,000
Ystad	» » »			8,600

		Kronor.
Örebro	för av bostadsförening uppförd byggnad	157,500
	» enskilda egnahemsbyggnader	111,500
Summa kronor		7,424,000

Köpingar:

Björkhamre	för enskilda egnahemsbyggnader	18,000
Ljusdal	» » »	12,000
Nynäshamn	» » »	5,000
Sundbyberg	» av kooperativa föreningar uppförda byggnader	163,000
	» enskilda hyreshus	45,000
Summa kronor		208,000
Svedala	» enskilda egnahemsbyggnader	13,000
Summa kronor		256,000

Municipalsamhällen och landskommuner:

Bromstens m:e	för enskilda egnahemsbyggnader	38,000
Falköpings förstäders	» » » »	17,000
Fosie s:n	» » » »	50,000
Gudmundrå	» » » »	75,000
Motala	» » » »	4,500
Ramunde- boda	» » » »	15,000
Ronneby	» » » »	10,500
Råsunda m:e	» av kooperativ förening uppförd byggnad	131,000
Snöstorps s:n	» enskilda egnahemsbyggnader	21,000
Solhems m:e	» » » »	32,000
Stora Tuna s:n	» » » »	58,000
Summa kronor		452,000

Sammanfattning.

		Kronor
Städer		7,424,000
Köpingar		256,000
Municipalsamhällen och landskommuner		452,000
Summa		8,132,000

I brevet medgav Kungl. Maj:t härjämte, att den omständigheten, att åtta egnahemsbyggnader i Göteborg, i stadens ansökning betecknade med nr 7, 9, 13, 16, 17, 19, 20 och 24, samt den av sjätte bostadsföreningen Bohus u. p. a. planerade byggnaden i nämnda stad, i ansökningen betecknad med nr 35, innehölle lägenheter med större antal rum än vad i § 3 i ovannämnda kungörelse anges, ej utgjorde hinder för att lån utginge för dessa byggnadsföretag.

Tillika medgav Kungl. Maj:t, att lån finge utgå för vissa i vederbörande ansökningar angivna byggnadsföretag i städerna Lund, Malmö och Nyköping samt i Ronneby socken, utan hinder därav, att byggnadsföretagen påbörjats före den 1 januari 1925.

Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, dels att byggnadsföretagare skulle åtnjuta ränte- och amorteringsfrihet under lika lång tid som den, under vilken kommunen åtnjöte motsvarande förmån av staten och dels att lån, i den mån det av kommunen icke lyftats före utgången av år 1926, skulle anses förverkat och överföras till de av statens byggnadsbyrå regelbundet redovisade besparingarna, för så vitt icke byrån på synnerliga skäl medgäve undantag.

Kungl. Maj:t förklarade Sig framdeles vilja till prövning upptaga *dels*, i samband med prövning av ansökan av Stuvsta fastighetsägareförening u. p. a. om tillstånd jämlikt § 2 i nyssnämnda kungörelse att vara förmedlare av lån ur statens bostadslånefond, en av föreningen gjord ansökan om sådant lån till belopp av 50,000 kronor, och *dels*, på anmälan av statens byggnadsbyrå, de låneansökningar, vilka uttryckligen angivits avse byggnadsföretag, som komme att igångsättas först efter 1926 års ingång.

Övriga ansökningar om lån ur statens bostadslånefond lämnades utan bifall.

Ytterligare bemyndigade Kungl. Maj:t statens byggnadsbyrå att efter framställning av vederbörande kommun, med iakttagande av bestämmelserna i § 2 i förberörda kungörelse, i särskilda fall överflytta för visst slag av byggnadsföretag beviljat lån till annat slag av byggnadsföretag samt anbefallde byggnadsbyrån, bland annat, att därest besparing skulle uppstå å de sålunda beviljade lånen, inkomma med förslag till fördelning av de belopp, som därigenom bleve tillgängliga.

1926 års
lånemedel.

Såsom redan omnämnts utgick tiden för ingivande av ansökan om lån av 1926 års medel den 1 februari 1926. Byggnadsbyrån har ännu icke inkommit med förslag till fördelning av lånemedlen — byrån, som först efter ansökningstidens utgång kunnat närmare bedöma frågan om behovet av nya lånemedel för år 1927, har närmast haft att överväga denna fråga — men enligt vad jag inhämtat, är fördelningsförslaget att emotse inom kort. Hithörande spörsmål beröres emellertid något av byggnadsbyrån i den skrivelse, för vars innehåll jag nu går att lämna en redogörelse.

Förslag om
nya låne-
medel för
år 1927.

I skrivelse den 9 februari 1926 har statens byggnadsbyrå framlagt förslag om anvisande av medel till beredande av lån ur statens bostadslånefond för år 1927. Efter att hava erinrat om den nyss omnämnda skrivelsen den 1 december 1925 övergår byrån till en undersökning av behovet av ytterligare lånemedel och anför härutinnan följande.

Statens bygg-
nadsbyrå.

Vad angår behovet av en fortsatt låneverksamhet må till en början meddelas vissa statistiska uppgifter, som äro ägnade att belysa frågan. Uppgifterna äro hämtade ur Sociala Meddelanden, år 1925, häft. 4 och 12.

Bostadsproduktionens omfattning under senare år i landets 36 största städer framgår av följande tablå.

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Bostadslägenheter:										
antal	5,989	3,932	4,848	3,621	3,101	2,144	4,218	3,187	6,040	8,687
indextal	100	66	81	60	52	36	70	53	101	145
Rum (och kök):										
antal	18,732	12,139	12,885	9,400	8,563	6,323	12,764	10,815	21,833	28,054
indextal	100	65	69	50	46	34	68	58	117	150

I dessa de större städerna var bostadsproduktionen år 1924 mycket livlig i jämförelse med de föregående årens, 1913 års produktion icke undantagen. Även i mindre städer utvecklades enligt statistikens vittnesbörd en livlig verksamhet på området. Sälunda utgjorde här nettotillskottet av rum (eller kök) per 10,000 invånare 175 år 1924 mot 145 år 1913.

Ehuru närmare uppgifter ännu saknas, finnes anledning antaga, att byggnadsverksamheten varit livlig även under år 1925.

Såsom strax skall visas, synes emellertid allt fortfarande, trots en kraftig bostadsproduktion under treårsperioden 1923—1925, flerstädes råda knapphet eller brist på bostäder.

Förklaringen härtill är givetvis främst att söka i den mångåriga starka tillbakagången i bostadsproduktionen, som förorsakades av rubbningarna under och de närmaste åren efter världskriget. Den ovan återgivna tablå belyser omfattningen av denna tillbakagång i förhållande till 1913 års produktion.

Emellertid kunna även andra omständigheter påvisas, som utgöra ytterligare förklaring till att bostadsknapphet ännu är rådande. Närmast kommer härvid i betraktande frågan om produktionen av *smälägenheter*. Till belysande härav äro i nedanstående tablå de under åren 1913, 1923 och 1924 i de 36 största städerna nytillkomna bostadslägenheterna fördelade efter storlek.

	1 9 1 3		1 9 2 3		1 9 2 4	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Bostadslägenheter om:						
1 rum m. m. (utan kök)	831	13.9	531	8.8	1,222	14.1
1 rum och kök	1,958	32.7	1,017	16.8	2,062	23.7
2 » » »	1,439	24.0	1,903	31.5	2,515	29.0
3 » » »	612	10.2	995	16.5	1,297	14.9
4 l. flera rum och kök	1,149	19.2	1,594	26.4	1,591	18.3
	Summa 5,989	100.0	6,040	100.0	8,687	100.0

Vad som i förevarande tablå synes vara anmärkningsvärt, rör antalet tillkomna lägenheter om 1 rum och kök, för de mindre bemedlade klasserna ofta den enda bostadslägenheten till överkomlig hyra. År 1923 representerade antalet nytillkomna sådana lägenheter (1,017, resp. 16.8 %), både absolut och relativt, blott cirka hälften av motsvarande antal år 1913 (1,958, resp. 32.7 %). För år 1924 är den absoluta siffran (2,062) en obetydlighet högre än år 1913 (1,958) men den relativa (23.7 %) ändock avsevärt lägre (32.7 % år 1913).

Av dessa siffror drager byrån den slutsatsen att den kraftiga stegringen av bostadsproduktionen i *allmänhet* under åren 1923 och 1924 icke innefattar någon motsvarande stegring i fråga om produktionen av *lägenheter om 1 rum och kök* utan i stället, om åren 1923 och 1924 tagas såsom ett, en genomsnittlig både absolut och relativ minskning. Byrån fortsätter här-efter:

För en riktig uppfattning av de återgivna siffrorna må ytterligare några anmärkningar framhållas. Med säkerhet har den *statliga låneverksamheten* bidragit till en ökning av antalet nytillkomna mindre lägenheter (upp till 2 å 3 rum och kök). Av de i senast återgivna tablå för år 1924 redovisade nytillkomna lägenheterna i de 36 största städerna (8,687) hava cirka 2,200 om sammanlagt cirka 7,000 eldstäder — lägenheterna hava alltså i genomsnitt innehållit 2 rum och kök — tillkommit med hjälp av lån ur bostads-lånefonden. Erinras må att en betydande del av dessa ingå i egnahems-byggnader, i vilka åtminstone ägaren själv ju merendels förfogar över större utrymme än 1 rum och kök. Om hänsyn tages enbart till nu berörda produktionssiffror, skulle tillskottet av lägenheter för mindre bemedlade vara större än siffrorna för antalet nytillkomna lägenheter om 1 rum och kök tyckas giva vid handen.

Emellertid finnes det en företeelse, som talar i alldeles motsatt riktning. Under den livliga byggnadsverksamhet, som rätt under de senare åren, kan man spåra en påtaglig tendens hos företagsamheten att intressera sig för produktion av visserligen ofta till areal och rumsantal mindre men dyrbara lägenheter.

Bostadsstatistikens uppgifter medgiva visserligen ej någon mera i detalj gående klassificering av nyproduktionen i nu berörda hänseende, men visst är, att åtskilliga av de nytillkomna smålägenheterna försetts med så dyrbar utrustning och på grund därav betinga sådana hyror, att de icke äro tillgängliga för de mindre bemedlade klasserna. Av lägenheternas rumsantal torde man sålunda f. n. icke våga draga alltför vittgående slutsatser om de boendes förmögenhetsvillkor. Smålägenheter och lägenheter för mindre bemedlade äro sålunda ingalunda detsamma.

Belysande för bostadstillgången inom våra städer äro vidare vissa av socialstyrelsen tid efter annan från vederbörande kommunala myndigheter införskaffade *allmänna omdömen om bostadstillgången* i orten. Dessa myndigheter hava sålunda anmodats uppgiva, huruvida tillgången kunde betecknas med termerna »tillräcklig» (hösten 1925 även »god»), »knapp» eller »otillräcklig» med avseende å smålägenheter (högst 2 rum och kök), medelstora lägenheter (3—5 rum och kök) samt större lägenheter.

I nedanstående antal städer (36 större och 71 mindre) har tillgången uppgivits vara, med avseende å:

36 större städer:	Smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)			Medelstora lägenheter (3—5 rum och kök)			Större lägenheter (6 o. fl. rum och kök)		
	god	tillr.	knapp otillr.	god	tillr.	knapp otillr.	god	tillr.	knapp otillr.
Okt. 1923 . .	4	8	24	13	18	5	28	8	—
Okt. 1924 . .	5	10	21	20	15	1	33	3	—
April 1925 . .	5	11	20	16	19	1	33	3	—
Okt. 1925 . .	1	6	13	9	21	6	17	16	3
71 mindre städer:									
Okt. 1922 . .	28	32	11	45	24	2	52	14	3
Okt. 1923 . .	36	20	15	52	16	3	60	5	5
Okt. 1924 . .	38	25	8	62	9	—	67	4	—
Okt. 1925 . .	13	34	16	25	40	5	25	42	1

Visserligen kan det ej förnekas, att denna schematiska översikt häntyder på en stadigt fortgående förbättring av bostadstillgången i våra städer, kraftigare i de mindre städerna än i de större och mera påtaglig inom de större lägenhetsgrupperna än inom de mindre. Men anmärkningsvärt är på samma

gång, huru långsamt återhämtningsprocessen synes försiggå beträffande smålägenheter. Av de 36 större städerna hava ännu i oktober 1925 icke mindre än 16 uppgivit tillgången såsom »otillräcklig» och 13 betecknat den såsom »knapp». Häremot stå endast 6 städer med uppgiven »tillräcklig» och blott en enda med »god» tillgång. I de mindre städerna, där förhållandena äro genomsnittligt bättre, hava 24 städer betecknat tillgången på smålägenheter såsom »knapp» eller »otillräcklig».

Vidare må nämnas, att *husvill*a familjer fortfarande måste omhändertagas av de kommunala myndigheterna i ett flertal orter. Omfattningen av denna hjälpverksamhet i oktober månad under åren 1923—25 belyses av följande tablå.

	1	9	2	3	1	9	2	4	1	9	2	5
	antal		antal		antal		antal		antal		antal	
	orter		familjer		orter		familjer		orter		familjer	
Städer med över 100 000 inv.	3		993		3		796		2		614	
» » 10—100 000 »	20		619		20		753		19		617	
Mindre städer	9		75		10		58		10		24	
Tillhopa	32		1 687		33		1 607		31		1 255	

Nämnas må, att Göteborgs stad ansåg sig kunna avveckla ifrågavarande hjälpverksamhet år 1925. Närmast med anledning härav ställa sig siffrorna för år 1925 något gynnsammare än under föregående jämförelseåren.

Måhända böra dessa siffror i och för sig icke tillmätas alltför stor betydelse. Det göres gällande, att åtminstone vissa av dessa husvillor befinna sig i sådana ekonomiska villkor, att omhändertagandet beror mera av dessa villkor än av bostadsbrist i orten och sålunda närmast har karaktären av fattigvård. Sammanställas de däremot med övriga uppgifter, undgår man dock ej den slutsatsen, att de även häntyda på ett förefintligt verkligt underskott av smålägenheter.

Av vissa nu lämnade uppgifter framgår, att man inom åtskilliga städer under hösten 1925 ansåg bostadstillgången knapp eller otillräcklig. Dessa omdömen vinna enligt byggnadsbyråns mening i hög grad i styrka, om man betraktar *efterfrågan på tillgängliga lånemedel* i bostadslånefonden, vilken efterfrågan i sin tur utgör en mätare på, i vilken omfattning kommunerna ansett sig böra genom dylik låneförmedling söka positivt medverka till bostadsproduktionens främjande. Efter att hava erinrat om ansökningarna på hösten 1925 — som jag nyss omnämnt söktes av sammanlagt 47 kommuner och 2 enskilda sammanslutningar ett belopp av 13,474,068 kronor — anmäler nu byggnadsbyrån, att när helt kort tid därefter nämligen den 1 februari 1926 lånemedel på nytt gjorts disponibla nämnda datum hos byrån förelågo ansökningar från följande antal låneförmedlare och till nedanstående belopp, nämligen:

24 städer	6 513 202:— kronor
5 köpingar	207,925:— »
10 municipalsamhällen och landskommuner	239,150:— »
3 enskilda låneförmedlare	2,900,000:— »
42 låneförmedlare	9,860,277:— kronor

I den angivna summan, 9,860,277 kronor, ingår ett belopp av cirka 812,000 kronor, som visserligen söktes under hösten 1925 och som därför tillika upp-

tagits i tablån över 1925 års ansökningar men som avsett 1926 års lånemedel. Byrån fortsätter sålunda.

När medel för åren 1925 och 1926 äskades i 1925 års bostadsproposition (nr 202) beräknade föredragande departementschefen (sid. 21), att det sammanlagda för båda åren disponibla beloppet i verkligheten skulle komma att ganska betydligt understiga det ifrågasatta maximibeloppet av 16,000,000 kronor — den faktiska summan anslogs till 10,800,000 kronor eller något mera. Under hänvisning till förhållandena under en övergångstid — innebärande att lån för två år skulle sökas så tätt efter vartannat som den 1 november 1925 och den 1 februari 1926 — ansågs emellertid det mindre beloppet tillräckligt. Det förutsattes, att av berörda skäl en så väsentlig avmattning i lånebehovet skulle göra sig märkbar vid den senare av de två ansökningstiderna, att ett belopp av 2,800,000 kronor eller något mera i stället för uppställt maximum av 8,000,000 kronor skulle förslå.

Tablån över 1926 års ansökningar utvisar en vida starkare frekvens, än man under nästlidna år torde hava antagit. Såsom det visat sig, överskrider visserligen det lånebelopp, som faktiskt blivit tillgängligt för år 1926 det beräknade. Det uppgår såsom nämnts till cirka 6,900,000 kronor i stället för beräknade 2,800,000 kronor. Vid den förberedande granskning, som byrån underkastat nu inkomna ansökningar, anser emellertid byrån hava framgått, att hela det för år 1926 tillgängliga beloppet torde komma att tagas i anspråk.

Till belysande av de *resultat* som vunnits genom den statliga hjälpverksamheten meddelar byrån tvenne tablåer, av vilka jag får återgiva den ena, vilken avser de av byrån vid 1925 års utgång till erhållande av statsunderstöd godkända byggnadsföretag. De allra flesta av dessa hava också fullbordats samt efter slutbesiktning rapporterats såsom färdiga.

Understöd av medel för år:	Byggnader, för vilka statsunderstöd beviljats							B e v i l j a t	
	A n t a l							lån kronor	statsbidrag kronor
	Hyses-hus	Kooperativa byggn.	Egna hem	Summa byggn.	Lägenheter	Eldstäder	Byggnadskostnad milj. kr. ¹		
1917	343	—	101	444	3,293	7,484	24.9	—	3,997,234: 93
1918	175	—	108	283	1,478	3,590	16.3	—	2,969,966: 73
1919	103	—	25	128	1,081	2,787	16.3	—	1,936,469: 33
1920	74	8	1,721	1,803	3,385	11,348	52.4	14,720,938: 77	3,796,014: 63
1921	74	20	1,939	2,033	3,867	13,294	51.9	14,645,440: 12	3,975,349: 72
1922	56	8	1,591	1,655	3,070	10,213	34.56	10,788,031: 51	—
1923	62	19	1,258	1,339	2,938	9,270	30.06	9,414,852: 56	—
1924	51	23	1,051	1,125	2,529	7,953	23.7	8,289,100: 15	—
1925	1	—	6	7	12	41	0.14	39.875: —	—
Summa	939	78	7,800	8,817	21,653	65,980	250.26	57,898,238: 11	16,675,035: 34

Under den tid, då enbart lån ur bostadslånefonden utgått, har med en statlig kapitalinvestering av sammanlagt 28,531,859 kronor åstadkommits

¹ Verklig byggnadskostnad åren 1917—1922, beräknad byggnadskostnad åren 1923—1925.

8,549 lägenheter om tillhopa 27,477 »eldstäder» (rum eller kök) för en sammanlagd byggnadskostnad av 88.5 milj. kronor. Statslånen uppgå i genomsnitt till 3,337 kronor per lägenhet och 1,038 kronor per eldstad. Beloppen motsvara i genomsnitt 32.25 procent av byggnadskostnaden.

Med anledning av det anförda anser sig byggnadsbyrån böra föreslå, att medel måtte ställas till förfogande för fortsatt utlåning ur statens bostadslånefond under år 1927.

Till ytterligare stöd för detta sitt förslag anför byrån följande.

I den av statsrådet och chefen för socialdepartementet anbefallda utredning, som byggnadsbyrån avgav den 16 februari 1925 och vilken såsom bilaga fogades till bostadspropositionen för nämnda år, förordade byrån på anförda skäl vissa åtgärder, åsyftande att förläna statens bostadslånefond en mera bestående karaktär. Till stöd för sådana åtgärder framhölls bland annat, att hithörande lån, vilka utgingo såsom sekundärkredit, tvivelsutan fyllde ett starkt behov. Denna kreditgivning, för vilken ändamålsenlig organisation eljest saknades i vårt land, vore särskilt betydelsefull såtillvida, att den satte ett medel i händerna på den enskilde att aktivt medverka i bostadskooperation och egnahemsbyggande och annan därmed jämförlig byggnadsverksamhet. Genom bostadskooperationen och egnahemsbyggandet, för vilkas främjande lånemedlen i främsta rummet disponerades och även fortfarande disponeras, kunde de mindre bemedlade klasserna i stor utsträckning bereda sig icke blott tak över huvudet utan jämväl nå en eftersträvad höjd bostadsstandard. Erinras må, att byrån med egnahem här åsyftar sådana för bostadsändamål närmast i eller omkring städer och stadsliknande samhällen, men icke egnahem för jordbruksändamål.

De förslag, som Kungl. Maj:t i anslutning till vad byrån härutinnan förordat framlade för riksdagen, vunno ej riksdagens bifall.

Efter att hava erinrat om vad 1925 års riksdag vid behandlingen av denna fråga anförde (skr. nr 277) fortsätter byrån.

Byggnadsbyrån betraktar det ingalunda såsom ett önskemål i och för sig, att staten för all framtid påtoge sig omsorgen om ordnandet av ifrågavarande kreditgivning. Därest andra vägar kunna utfinnas, som leda till en lösning av detta kreditfrågesmål utan statlig medverkan eller med ett ringare mått av sådan medverkan, än vad som är fallet vid direkt statlig långivning, äro dessa vägar måhända att föredraga. Men däremot finner byrån det allt fortfarande högeligen önskvärt, att frågan om beredandet av ordnad sekundärkredit för bostadsbyggande, särskilt i vad rör bostadskooperation och egnahemsbyggande, verkligen bringas till en rationell lösning. Byggnadsbyrån veterligt har från enskilt håll någon dylik lösning icke bringats till stånd eller ens något acceptabelt förslag till en mera allmängiltig sådan lösning blivit förebragt. Skulle man nu avbryta den statliga låneverksamheten på området, utan att någon mera bestående ersättning för denna provisoriska lösning stode att ernå, undanryckte man en av de viktigaste betingelserna för bostadskooperation och egnahemsbyggande samt annan därmed jämförlig byggnadsverksamhet.

Vad angår *storleken av det belopp*, som synes böra ställas till förfogande för utlåning under år 1927 finner byrån erfarenheterna från de senare åren utvisa, att 8,000,000 kronor vore en väl avvägd summa och föreslår byrån, att detta belopp måtte ställas till förfogande.

I likhet med vad fallet är under år 1926 synas för ändamålet böra i första rummet disponeras till statens bostadslånefond inflytande räntor och amorteringar för närmast föregående år, d. v. s. för år 1926. Amorteringarna, som för år 1925 sakna egentlig betydelse, torde för år 1926 uppgå till mera betydande belopp. Sålunda disponerade medel synas, i likhet med vad generellt gällt om bostadslånefondens samtliga hittillsvarande tillgångar, böra betraktas såsom en skuld till rusdrycksmedelsfonden. I den mån ifrågavarande räntor och amorteringar icke förslå, föreställer sig byrån, att återstoden intill det angivna beloppet av 8,000,000 kronor lämpligen kunde få överföras såsom nytt lån från rusdrycksmedelsfonden.

Statskontoret.

Över byggnadsbyråns skrivelse har statskontoret till följd av remiss avgivit utlåtande den 15 februari 1926 och däri anfört följande:

Statskontoret torde icke hava att yttra sig i frågan, huruvida och i vilken omfattning statsunderstöd genom lån fortfarande må anses böra utgå för ifrågavarande bostadsbyggande. Därest denna låneverksamhet emellertid anses böra fortsättas och medel för densamma anvisas från statsverkets fond av rusdrycksmedel, får statskontoret meddela, att fondens tillgångar, i den mån de ej redan äro disponerade för kapitalförsträckning till statens bostadslånefond, vid innevarande budgetårs slut torde kunna beräknas uppgå till i runt tal 3,375,000 kronor. Därvid har statskontoret givetvis såsom avsättning till rusdrycksmedelsfonden av överskott å rusdrycksmedelstitlarna endast kunnat räkna med vad riksstaten i sådant avseende angivit eller 2,835,000 kronor.

De för år 1926 inflytande räntor och amorteringar å redan utlämnade lån från statens bostadslånefond belöpa sig till i runt tal 2,300,000 kronor. Härtill kommer den ränta, rusdrycksmedelsfonden kan tillgodogöra sig för senare hälften av år 1926 å medel, som icke tagits i anspråk för bostadslånefonden, vilken ränta torde kunna uppskattas till ungefär 200,000 kronor.

Allt som allt skulle sålunda för beredande efter ingången av år 1927 av lån från bostadslånefonden kunna disponeras 5,875,000 kronor.

Departementschefen.

Den av byggnadsbyrån förebragta utredningen lär utvisa, att behov av fortsatt statsingripande till främjande av produktionen av bostäder för de mindre bemedlade klasserna fortfarande förefinnes. Visserligen utvecklas en livlig byggnadsverksamhet, och det är med glädje man kan konstatera ett i flera hänseenden förbättrat läge på bostadsmarknaden, men uppenbart är också, att bostadstillgången, åtminstone vad rör de mindre bemedlade på åtskilliga håll icke motsvarar behovet. Den enskilda företagsamheten synes icke särskilt lockas till produktion för tillgodoseende av detta speciella behov. Vad byggnadsbyrån härutinnan anfört, synes mig böra särskilt uppmärksammas och visar, att den livliga byggnadsverksamheten i allmänhet ej kan tagas till intäkt för påståendet, att statsåtgärder till hävande av de mindre bemedlade klassernas bostadssvårigheter skulle vara obehövlige.

Stor vikt fäster jag även vid vad byrån anfört om lämpligheten av att tillsvidare upprätthålla det nuvarande provisoriet i fråga om här avsedda kreditgivning. Om man nu avbröte denna låneverksamhet skulle säkerligen bostadskooperationen samt egnahemsbyggandet i och omkring städerna lida allvarligt avbräck.

Strävandena hos dem, som hittills plägat bo i förhyrda bostäder, att nu själva sörja för sitt bostadsbehov höra enligt min mening till våra mest glädjande och gagnarika samhällsföreteelser och äro förvisso värda det stöd, som de behöva för att kunna leda till positiva resultat. De av byggnadsbyrån förebragta siffrorna visa också, att akttningsbjudande resultat vunnits med ett jämförelsevis ringa mått av statlig medverkan.

Det är min bestämda uppfattning, att hithörande kreditspörsmål snarast möjligt böra bringas till en tillfredsställande, varaktig lösning. För att möjliggöra en allsidig prövning rörande de utvägar, som för ernående av detta syfte kunna erbjuda sig, ämnar jag framdeles framställa förslag om utredning i ämnet.

Slutligen vill jag erinra om innebörden av den fråga, som nu föreligger. Det gäller icke och bör ej ens gälla att bereda vissa byggnadsföretagare understöd i egentlig mening. Frågan gäller ett medgivande från riksdagen att rusdrycksmedelsfondens tillgångar i viss utsträckning måtte få placeras på närmare angivet sätt mot fullgod säkerhet och såsom jag strax skall nämna mot fullgod ränta, detta i syfte att genom en kreditgivning, för vilken annan lämplig organisation saknas, möjliggöra en behövlig, samhällsnyttig bostadsproduktion. Staten påtager sig visserligen därmed en del administrationskostnader — för statens byggnadsbyrå — men dessa äro, som i det följande skall visas, förhållandevis ringa, synnerligast om man tager i betraktande, att byrån i samband med det direkta administrationsarbetet även utövar en omfattande rådgivande och hjälpande verksamhet, som visat sig vara till stort gagn.

Byggnadsbyrån föreslår, att för utlåning under år 1927 ur bostadslånefonden måtte ställas till förfogande 8,000,000 kronor. Statskontoret beräknar emellertid, under förutsättning att medlen skola ställas till förfogande i huvudsakligen samma ordning som 1926 års medel, att det tillgängliga beloppet endast kommer att uppgå till cirka 5,875,000 kronor.

Jag hade gärna sett, att den tillgängliga summan hade motsvarat det av byggnadsbyrån föreslagna beloppet, vilket synes mig väl avvägt. Att utfylla skillnaden, beräknad till 2,125,000 kronor, genom anlitande av andra medel än de här ifrågasatta anser jag mig emellertid ej nu kunna förorda. Dock hoppas jag, att det tillgängliga beloppet skall visa sig något större än vad statskontoret beräknat, och måhända är det icke alldeles uteslutet, att beloppet kan något utdrygas genom uppkommande besparingar å tidigare lån.

För den händelse de faktiskt disponibla medlen mot förmodan skulle i någon mera avsevärd mån överstiga de beräknade, lär det i likhet med vad fallet var i fråga om 1926 års lånemedel ett lånebelopp av 8,000,000 kronor böra uppställas såsom maximum.

I fråga om lånevillkoren har byggnadsbyrån i sin skrivelse anført *Lånevillkoren*. följande:

Statens bygg- I fråga om *lånevillkoren* synas bestämmelserna i 1925 års lånekungörelse
nadsbyrå. (nr 296) böra gälla i huvudsak oförändrade. Några hithörande frågor torde
emellertid böra något närmare beröras.

Till en början må erinras, att lån av 1926 års medel äro förbehållna byggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 januari 1926. Ifrågavarande tidsgräns bör givetvis för 1927 års lån framflyttas ett år.

På skäl, som tidigare utvecklats och vunnit Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande, böra ansökningarna om lån göras före det byggnadsföretagen påbörjats. Denna princip kom första gången till tillämpning i fråga om 1926 års medel. För att förebygga missförstånd och förvecklingar under övergångstiden, förlades ansökningstidens utgång till den 1 februari 1926. I fråga om 1927 års lån synas förhållandena medgiva, att man tager steget fullt ut och förlägger ansökningstidens utgång redan till den 1 november 1926. Vederbörande byggnadsföretagare skulle härigenom i god tid få besked, huruvida lån kunde erhållas eller ej.

Räntefoten för lån ur bostadslånefonden har alltsedan 1924 varit fem procent. Byggnadsbyrån, som fortfarande hyser den uppfattningen, att räntefoten ej bör sättas så låg, att den finge karaktären av understöd, har hos statskontoret begärt upplysning om den ränta, mot vilken rusdrycksmedelsfondens tillgångar i övrigt placerats. I skrivelse den 7 december 1925 har statskontoret meddelat, att ränteavkastningen å rusdrycksmedelsfondens den 30 juni 1925 i hypotekslån (icke lån till bostadslånefonden), obligationer och å bankräkning placerade tillgångar, tillhopa kronor 8,879,260: 93, utgjorde i medeltal 4,8 procent. Under sådana förhållanden synes vid placering i bostadslånefonden en ränta fortfarande av fem procent icke böra föranleda erinran.

Lån ur bostadslånefonden löper för närvarande utan ränta och amortering till utgången av det kalenderår, då det lyftats eller, där det lyftats i skilda delar, sista delen lyftats.

Vad angår räntefriheten under första tiden har byggnadsbyrån visserligen, såsom av det redan anförda läres framgå, icke ändrat sin tidigare vid flera tillfällen hävdade uppfattning, att sådan förmån ej borde beredas, men har, då förslag härutinnan icke vunnit riksdagens bifall, avstått från att ånyo upptaga denna fråga.

Däremot kan byrån icke underlåta att beröra frågan om sättet för beräkning av tiden för ränte- och amorteringsfriheten. När nu frågan om fördelningen av de ifrågasatta nya lånemedlen för år 1927, vid bifall till ovan framförda förslag om ansökningstidens förläggande till senare delen av föregående år, torde kunna äga rum i god tid före 1926 års utgång, synes lämpligen en fix sluttermin kunna angivas för ränte- och amorteringsfriheten. Byrån föreslår alltså, att lånen löpa utan ränta och amortering från lyftningsdagen och till utgången av år 1927. Om lån eller del därav icke inom behörig tid lyftats och uppskov befinnes skäligen böra beviljas, synes det icke lyftade beloppet böra betraktas såsom ett nytt, självständigt lån, löpande utan ränta och amortering till lyftningsårets utgång.

Visserligen bör dylikt uppskov såvitt möjligt undvikas, men det kan icke förnekas, att synnerliga skäl understundom torde kunna tala därför. I så fall torde, liksom hittills, det böra få ankomma på byggnadsbyrån att pröva frågor om uppskov under ett kalenderår. Vidare synes Kungl. Maj:t för egen del icke böra avhända sig rätten att bevilja ytterligare uppskov.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits läser man väl icke helt undgå vissa olägenheter, som äro förknippade med att lån under byggnadstiden och fasta annuitetslån här äro sammankopplade i ett — en anordning, som icke läser kunna undvikas, om man vill nå det med låneverksamheten avsedda syftet

— men byrån anser, att förslaget skulle bidra till större enkelhet och reda samt reducera olägenheterna till de minsta möjliga.

Lika med byggnadsbyrån anser jag det lämpligt att vid den föreslagna låneverksamheten för år 1927 bibehålla nu gällande lånevillkor och andra föreskrifter i huvudsak oförändrade.

**Departements-
chefen.**

Vad angår räntefoten förtjänar särskilt understrykas den i byggnadsbyråns skrivelse återgivna uppgiften från statskontoret, att vissa andra tillgångar å närmare 9 miljoner kronor i rusdrycksmedelsfonden placerats mot en genomsnittlig ränta av 4,8 procent. Under sådana förhållanden kan en utlåning, till bostadslånefonden mot 5 procent ränta icke rimligen tillmätas karaktären av att vara en för staten betungande understödsverksamhet.

Vad byggnadsbyrån föreslagit rörande en fix sluttermin för lyftande av beviljat lån, anser jag mig böra biträda. Förslaget innebär för övrigt närmast ett fastslående av vissa bestämmelser, som Kungl. Maj:t genom särskilda beslut meddelat till förebyggande av ekonomiska konsekvenser för staten, som näppeligen varit avsedda vid de nu gällande bestämmelsernas utformning. Enligt ordalydelsen skulle nämligen en låneförmedlare genom att underlåta att lyfta någon mindre del av lånet kunna obehörigen uttänja den räntefria tiden för den redan lyftade delen av lånet. I varje särskilt brev angående beviljande av lån har därför en viss sluttermin för lånets lyftande blivit bestämd, ehuru bemyndigande lämnats byggnadsbyrån att om synnerliga skäl tala därför medgiva undantag. För att emellertid icke sådant anstånd på liknande sätt skulle leda till en förlängd räntefrihet för redan lyftat belopp, har Kungl. Maj:t genom beslut den 12 februari 1926, på förslag av byggnadsbyrån och efter statskontorets hörande, föreskrivit, att i dylika fall det inom behörig tid lyftade beloppet och det, för vilket anstånd med lyftandet medgivits, skola räknas såsom två skilda lån och förty löpa räntefritt endast till utgången av respektive lyftningsår.

Vidare anser jag mig böra förorda, att de bestämmelser, som byggnadsbyrån i nära anslutning till innehållet i Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut härutinnan föreslagit, måtte inryckas i blivande författning rörande nya lån.

Slutligen synes det mig välbetänkt att byggnadsbyrån bemyndigas att medgiva ett års anstånd med låns lyftande, där synnerliga skäl tala därför, samt att Kungl. Maj:t icke avhänder sig rätten att medgiva ytterligare uppskov. Om räntefriheten icke därigenom utsträcker, lär betänklighet här emot ej behöva hysas.

Statens byggnadsbyrå, för vilken Kungl. Maj:t den 26 september 1921 fastställt instruktion (nr 560), har under år 1925 bedrivit sin verksamhet efter i huvudsak samma riktlinjer som tidigare. Några förändringar i organisationen hava ej vidtagits.

*Statens bygg-
nadsbyrås
verksamhet.*

I sin framställning har byrån ej föreslagit någon ändring med avseende å den fortsatta verksamheten. Till bestridande av kostnaderna för byråns verksamhet har under de senare åren utgått ett belopp av 50,000 kronor för

budgetår. Byrån hemställer, att samma belopp måtte ställas till förfogande för budgetåret 1926—1927.

Byggnadsbyrån har lämnat en tablå över sina kostnader under budgetåret 1924—1925. Häri ingå jämväl kostnaderna för särskild av byrån verkställd, den 16 februari 1925 dagtecknad utredning, vilken såsom bilaga var fogad till 1925 års bostadsproposition (nr 202, bil. A). Enligt tablåen uppgingo kostnaderna till:

	2:a halv- året 1924 kronor	1:a halv- året 1925 kronor	Summa kronor
Arvodet till ledamöter, sekreterare och biträden	16,322: 36	18,314: —	34,636: 36
Tryckningskostnader för blanketter m. m.	380: 80	841: 75	1,222: 55
Postporto	235: 19	271: 93	507: 12
Telefonavgifter	153: —	161: 10	314: 10
Hyra jämte värme, belysning och städning	1,817: 25	1,800: —	3,617: 25
Skrivmaterial	196: 92	177: 92	374: 84
Arvodet för granskning av ritningar	1,200: —	2,845: —	4,045: —
Övriga utgifter	272: 02	1,056: 19	1,328: 21
	20,577: 54	25,467: 89	46,045: 43
Härtill komma kostnader för typritningar	63: 06	221: 46	284: 52
	20,640: 60	25,689: 35	46,329: 95
Avdragas de genom försäljning av typritningar indutna beloppen	861: 05	2,846: 09	3,707: 14
utgöra alltså kostnaderna för byggnadsbyråns verksam- het under budgetåret 1924—1925	19,779: 55	22,843: 26	42,622: 81

Tillika meddelar byrån, att nettokostnaderna under andra halvåret 1925 uppgått till 19,424: 09 kronor.

Departement-
entscheffen.

Med avseende å byggnadsbyråns organisation kan fortfarande konstateras, att densamma är ändamålsenlig och fungerat på ett tillfredsställande sätt. Jag har därför i denna del icke någon ändring att föreslå.

Vad angår beloppet till bestridande av kostnaderna för byråns verksamhet under budgetåret 1926—1927 biträder jag byråns förslag om 50,000 kronor.

Beloppet synes, i överensstämmelse med vad hittills varit fallet i fråga om medel till förevarande ändamål, böra få utgå ur det på extra stat för år 1922 under femte huvudtiteln till statsbidrag åt kommuner med flera för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisade reservationsanslaget jämte därunder omförda besparingar.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för år 1927 *ej mindre* till statens bostadslånefond inflytande amorteringar för år 1926 må disponeras till beredande av nya lån ur fonden *än även* att för samma ändamål må disponeras såsom nya lån ur statsverkets fond av rus-

drycksmedel *dels* de till bostadslånefonden inflytande räntorna för år 1926, *dels* till rusdrycksmedelsfonden inflytande räntor för andra halvåret 1926 å medel, som placerats i annan ordning än såsom lån till bostadslånefonden, och *dels*, i den mån rusdrycksmedelsfondens tillgångar den 30 juni 1926 därtill förslå, ytterligare så stort belopp, att detsamma tillhoppa med förenämnda räntor och amorteringar uppgår till sammanlagt högst 8,000,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.